

Sygn. akt VI ACa 1509/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 kwietnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SA – Ewa Klimowicz – Przygódzka (spr.)

Sędzia SA – Urszula Wiercińska

Sędzia SO (del.) – Beata Waś

Protokolant: – sekr. sądowy Ewelina Murawska

po rozpoznaniu w dniu 26 kwietnia 2013 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

przeciwko (...) S.A. w K.

o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

z dnia 31 lipca 2012 r.

sygn. akt XVII AmC 5029/11

I zmienia częściowo zaskarżony wyrok:

a) w punkcie I 3 – w ten sposób, że oddała powództwo w części dotyczącej postanowienia umownego o treści: „Strony zastrzegają sobie prawo renegocjowania terminu realizacji przedmiotu Umowy w przypadku, gdy warunki atmosferyczne lub inne wymienione w § 9 ust. 6 przyczyny uniemożliwiają prowadzenie robót”;

b) w punkcie III w ten sposób, że wskazaną w nim kwotę kosztów procesu 360 (trzysta sześćdziesiąt) zł obniża do kwoty 120 (sto dwadzieścia) zł;

c) w punkcie IV w ten sposób, że wskazaną w nim kwotę opłaty sądowej obniża z kwoty 600 (sześćset) zł do kwoty 400 (czteryście) zł;

II oddała apelację w pozostałym zakresie;

III zasądza od Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów na rzecz (...) S.A. w K. kwotę 110 zł (sto dziesięć) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

VI ACa 1509/12 UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w sprawie z powództwa Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał za niedozwolone i zakazał (...) S.A. w K. wykorzystywania następujących postanowień wzorca umowy:

-§ 8 ust. 4 pkt 4.3 wzorca umowy p.n. „Umowa o świadczenie usług dystrybucji energii elektrycznej: o treści „(...) jest zwolniony z odpowiedzialności za skutki przerw i ograniczeń spowodowanych: (...) 4.3 prawomocnym orzeczeniem sądu albo decyzją organu władzy lub administracji rządowej (samorządowej)”,

-§ 11 ust. 2 wzorca umowy p.n. „Umowa o świadczenie usług dystrybucji energii elektrycznej” o treści „umowa może być rozwiązana przez (...) z zachowaniem 1-miesięcznego terminu wypowiedzenia w przypadku niewykonania lub nienależytego wykonania umowy przez odbiorcę (...)”,

-§ 3 ust. 4 wzorca umowy p.n. „Umowa o przyłączenie do sieci Przedsiębiorstwa (...)” o treści „Strony zastrzegają sobie prawo renegocjowania terminu realizacji przedmiotu Umowy w przypadku, gdy warunki atmosferyczne lub inne wymienione w § 9 ust. 6 przyczyny uniemożliwiają prowadzenie robót”.

Ponadto obciążył pozwaną spółkę kosztami procesu i nakazał publikację wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym .

Orzeczenie powyższe wynikało z następujących ustaleń faktycznych i rozważań prawnych :

(...) S.A. w K. jest następcą prawnym (...) S.A. w K.. Przedmiotem prowadzonej przez nią działalności gospodarczej jest wytwarzanie i dystrybucja energii elektrycznej. W ramach tejże działalności pozwana posługiwała się wzorcami „Umowy o świadczenie usług dystrybucji energii elektrycznej” oraz „Umowy o przyłączenie do sieci Przedsiębiorstwa (...)”, które zawierały zakwestionowane postanowienia o następującej treści:

w „Umowie o świadczenie usług dystrybucji energii elektrycznej”:

§ 8 ust. 4.3 „(...) jest zwolniony z odpowiedzialności za skutki przerw i ograniczeń w dostarczaniu energii elektrycznej, spowodowanych prawomocnym orzeczeniem sądu albo decyzją organu władzy lub administracji rządowej (samorządowej)”;

§ 11 ust. 2 „Umowa może być rozwiązana przez (...) z zachowaniem jednomiesięcznego okresu wypowiedzenia w przypadkach niewykonania lub nienależytego wykonania Umowy przez Odbiorcę lub zajścia przyczyn przewidzianych przepisami prawa z zastrzeżeniem ust. 3”,

w „Umowie o przyłączenie do sieci Przedsiębiorstwa (...)”:

§ 3 ust. 4 „Strony zastrzegają sobie prawo negocjowania terminu realizacji przedmiotu Umowy w przypadku, gdy warunki atmosferyczne lub inne wymienione w § 9 ust.6 przyczyny uniemożliwiają prowadzenie robót”

Wszystkie powyższe postanowienia w ocenie SOKiK mają charakter postanowień niedozwolonych.

Abuzywność pierwszego z w/w postanowień Sąd Okręgowy upatrywał w tym, że poprzez niesprecyzowanie zakresu przyczyn uzasadniających wyłączenie odpowiedzialności dostawcy, wyłącza ono lub istotnie ogranicza odpowiedzialność pozwanego przedsiębiorstwa względem konsumenta za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania. Pozwany posługując się powyższym postanowieniem umownym nie precyzuje o jakie orzeczenia sądu lub decyzje organu władzy lub administracji rządowej czy samorządowej chodzi. Jeżeli są one następstwem okoliczności, za które odpowiedzialność pozwany ponosi, przedmiotowe postanowienie umowne w świetle treści art. 471 k.c. (przyjmującej odpowiedzialność dłużnika kontraktowego za niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy , chyba , że jest ono wynikiem okoliczności za, które nie ponosi odpowiedzialności), należało uznać za rażąco naruszające interes konsumenta. Wyłączając w takiej sytuacji swoją odpowiedzialność pozwany stawia konsumenta w

niekorzystnej dla niego sytuacji, powodując tym samym, że konsument nie tylko nie otrzyma określonego w umowie świadczenia, ale będzie także zobowiązany do zapłaty wynagrodzenia, gdyż jest to umowa wzajemna.

W ocenie SOKiK pozwany posługując się zakwestionowanym postanowieniem wzorca umowy narusza także zasadę odpowiedzialności dostawcy energii elektrycznej, wyrażoną w § 41 i § 42 Rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 18 sierpnia 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad kształtowania i kalkulacji taryf oraz rozliczeń w obrocie energią elektryczną (Dz. U. Nr 189, poz. 1126 ze zmianami). Przywołane rozporządzenie określa wysokość odszkodowania przysługującego konsumentowi za każdą niedostarczoną jednostkę energii elektrycznej oraz za niedotrzymanie standardów jakościowych obsługi odbiorców, zwane bonifikatą. W pierwszym z w/w przypadków konsument nie musi wykazywać szkody, a jedynie udowodnić fakt przerwania dostaw energii elektrycznej, odpowiedzialność przewidziana w drugim przypadku przysługuje w wysokości określonej w rozporządzeniu, jeżeli umowa łącząca strony nie stanowi inaczej. Jeżeli bonifikata nie odpowiada rozmiarom szkody wyrządzonej konsumentowi, może on domagać się odszkodowania na podstawie art. 471 k.c.

Reasumując SOKiK uznał, że § 8 ust 4 Umowy o świadczenie usług dystrybucji energii elektrycznej odpowiada przykładowi klauzuli szarej, wskazanemu w art. 385⁽³⁾ pkt. 2 k.c., który stanowi, że niedozwolonymi klauzulami są te, które „wyłączają lub istotnie ograniczają odpowiedzialność względem konsumenta za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania”.

Odnośnie kolejnego postanowienia umownego o treści: „Umowa może być rozwiązana przez (...) z zachowaniem jednomiesięcznego okresu wypowiedzenia w przypadkach niewykonania lub nienależytego wykonania Umowy przez Odbiorcę lub zająścia przyczyn przewidzianych przepisami prawa z zastrzeżeniem ust. 3”, to w ocenie SOKiK odpowiada ono przykładowi klauzuli abuzywnej wskazanej w art. 385⁽³⁾ pkt 9 k.c., ponieważ przyznaje kontrahentowi konsumenta uprawnienie do dokonywania wiążącej interpretacji umowy. Postanowienie to pozwala pozwanemu na rozwiązanie umowy za wypowiedzeniem także wówczas, gdy niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy przez odbiorcę nastąpiło z przyczyn od niego niezależnych. Tymczasem umowa o świadczenie usług dystrybucji energii elektrycznej jest umową wzajemną, a zatem zgodnie z art. 491 § 1 k.c. „jeżeli jedna ze stron dopuszcza się zwłoki w wykonaniu zobowiązania z umowy wzajemnej, druga strona może wyznaczyć jej odpowiedni dodatkowy termin do wykonania z zagrożeniem, iż w razie bezskutecznego upływu wyznaczonego terminu będzie uprawniona do odstąpienia do umowy”.

Trzecia zakwestionowana klauzula o brzmieniu: „Strony zastrzegają sobie prawo negocjowania terminu realizacji przedmiotu Umowy w przypadku, gdy warunki atmosferyczne lub inne wymienione w § 9 ust.6 przyczyny uniemożliwiają prowadzenie robót” została także przez sąd I instancji oceniona jako niedozwolona z uwagi na niesprecyzowanie zakresu użytego w niej pojęcia warunków atmosferycznych oraz użytego w § 9 ust. 6 umowy pojęcia siły wyższej, przez co narusza dobre obyczaje oraz rażąco narusza interes konsumenta zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. jak również z uwagi na to, że przyznaje kontrahentowi konsumenta uprawnienia do dokonywania wiążącej interpretacji umowy zgodnie z art. 385³ pkt 9 k.c.. W ocenie Sądu użyte w zakwestionowanym postanowieniu sformułowanie „uniemożliwiają prowadzenie robót” jest niejednoznaczne. Możliwość prowadzenia przez pozwanego robót uzależniona jest od czynników technicznych, jakimi pozwany dysponuje, m.in. rodzajem i parametrami sprzętu używanego do przyłączenia do sieci przedsiębiorstwa energetycznego, co uzasadnia konieczność stworzenia swego rodzaju katalogu zdarzeń uzasadniających powstanie prawa przysługującego stronom na mocy zakwestionowanego postanowienia umownego. Nie dla każdego bowiem przedsiębiorcy oferującego podobne usługi dane zdarzenie będzie uzasadnione siłą wyższą.

Klauzula ta ponadto wyłącza lub istotnie ogranicza odpowiedzialność pozwanego względem konsumenta za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania zgodnie z art. 385³ pkt 2.. Z uwagi na fakt, iż nie wskazuje zakresu zdarzeń uzasadniających prawo do negocjowania terminu realizacji przedmiotu umowy, konsument nie jest świadomy tego, czy w danej sytuacji przedsiębiorca może wstrzymać się z realizacją usługi i negocjować inny termin

realizacji umowy, czy też zaistniałe zdarzenie nie uzasadnia powstania po stronie przedsiębiorcy tego prawa. Powstaje wówczas problem związany z odpowiedzialnością przedsiębiorcy określoną przepisami kodeksu cywilnego.

SOKiK uznał, że przedmiotowe postanowienie zobowiązuje konsumenta do negocjowania terminu realizacji umowy pozbawiając go w konsekwencji możliwości dochodzenia odszkodowania na podstawie art. 471 k.c. z uwagi na to, że zobowiązanie to nie zostało niewykonane, a zostało zawieszony w czasie. Ponadto pozwany nie precyzuje jak długo owo zawieszenie miałoby trwać. Postanowienie to wyłącza także możliwość rozwiązania umowy lub odstąpienia od niej bez uprzedniego negocjowania.

Ponadto Sąd Okręgowy wskazywał, że w przypadku zajścia siły wyższej pozwany chroni przepis art. 471 k.c., poprzez uchylenie jego odpowiedzialności w sytuacji, gdy niewykonanie zobowiązania jest następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. Ponadto, zgodnie z art. 475 § 1 k.c. „jeżeli świadczenie stało się niemożliwe skutkiem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi, zobowiązanie wygasa”.

Z rozstrzygnięciem powyższym nie zgodził się pozwany wnosząc apelację, w której podniósł następujące zarzuty:

- naruszenia art. 385¹ w zw. z art. 385³ pkt 2 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie, skutkujące uznaniem, że § 8 ust. 4 wzorca umowy o świadczenie usług dystrybucji energii elektrycznej nie precyzuje zakresu przyczyn uzasadniających wyłączenie odpowiedzialności dostawcy, przez co wyłącza lub istotnie ogranicza jego odpowiedzialność względem konsumenta za niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy,

- naruszenia art. 385¹ k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, skutkiem czego sąd I instancji uznał, że z treści w/w §8 ust 4 wzorca umowy wynika, że jeżeli orzeczenie sądu lub decyzja właściwego organu są następstwem okoliczności, za które odpowiedzialność ponosi pozwany to przedmiotowe postanowienie umowne rażąco narusza interes konsumenta,

-naruszenia art. 385³ pkt 2 w zw. z § 41 i 42 rozporządzenia Ministra Gospodarki z 18 VIII 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad kształtowania i kalkulacji taryf oraz rozliczeń w obrocie energią elektryczną poprzez niewłaściwe ich zastosowanie, skutkujące błędnym uznaniem, że stosowanie wspomnianego § 8 ust 4 wzorca umowy narusza wyrażoną w powyższych przepisach rozporządzenia zasadę odpowiedzialności dostawcy energii elektrycznej,

- naruszenia art. 385¹ k.c. w zw. z art. 385³ pkt 9 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie, skutkujące uznaniem, że §11 ust 2 wzorca umowy o świadczenie usług dystrybucji energii elektrycznej, w zakresie w jakim zezwala na rozwiązanie umowy w sytuacji gdy niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy przez odbiorcę nastąpiło z przyczyn od niego niezależnych, przyznaje pozwanemu prawo do dokonywania wiążącej interpretacji umowy,

- naruszenia art. 385¹ k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, skutkujące uznaniem, że §3 ust 4 umowy o przyłączenie do sieci, z uwagi na niesprecyzowanie zakresu pojęcia warunków atmosferycznych oraz użytego w § 9 ust 6 wzorca pojęcia siły wyższej, powoduje nieświadomość konsumenta co do tego, czy w danej sytuacji przedsiębiorca może wstrzymać się z realizacją usługi i negocjować inny termin realizacji przedmiotu umowy, przez co narusza dobre obyczaje oraz rażąco narusza interes konsumenta,

-naruszenia art. 385¹ k.c. w zw. z art. 385³ pkt 9 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie, skutkujące uznaniem, że w/w § 3 ust 4 wzorca umowy, nie wskazując zakresu zdarzeń uzasadniających prawo negocjowania terminu realizacji przedmiotu umowy, przyznaje pozwanemu uprawnienie do dokonania wiążącej interpretacji umowy,

- naruszenia art. 385¹ k.c. w zw. z art.385³ pkt 2 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie, w następstwie czego sąd I instancji uznał, że §3 ust 4 wzorca umowy o przyłączenie do sieci zobowiązuje konsumenta do negocjowania terminu realizacji umowy i tym samym wyłącza lub istotnie ogranicza odpowiedzialność względem konsumenta za niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy.

W związku z powyższym pozwana spółka wnosiła o zmianę wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości i uchylenie pozostałych jego punktów oraz zasądzenie na swoją rzecz kosztów procesu.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

1. Za niezasadne uznać należało zarzuty apelacyjne odnoszące się do rozstrzygnięcia SOKiK uznającego za niedozwoloną klauzulę umowną o treści : „(...) jest zwolniony z odpowiedzialności za skutki przerw i ograniczeń spowodowanych: (...) 4.3 prawomocnym orzeczeniem sądu albo decyzją organu władzy lub administracji rządowej (samorządowej).” Słusznie sąd I instancji uznał, że sposób sformułowania powyższej klauzuli nie jest jednoznaczny i daje tym samym podstawy do wyłączenia odpowiedzialności kontraktowej odszkodowawczej przedsiębiorstwa energetycznego wobec odbiorcy energii elektrycznej w szerszym zakresie niż wynikałoby to z przepisów kodeksu cywilnego tj. art. 471 k.c. i 474 k.c..

Nie ma racji w szczególności pozwany podnosząc , że uznając niejednoznaczność zakwestionowanego postanowienia umownego SOKiK nie wziął pod uwagę pełnego brzmienia jak i intencji zakwestionowanego postanowienia .

Przede wszystkim zacząć należy od tego, że postanowienie będące przedmiotem oceny zostało zawarte we wzorcu umowy o jakim mowa jest w art. 384 k.c.

Art. 385 par. 2 k.c. ustanawia zasadę transparentności takiego wzorca stanowiąc, że powinien on być sformułowany w sposób jednoznaczny i zrozumiały. Przy czym przez jednoznaczności należy rozumieć brak wątpliwości co do znaczenia postanowień wzorca. Ich interpretacja nie powinna umożliwiać nadania im różnych znaczeń. Przy wykładni wzorców umownych intencja jaka przyświecała profesjonalnemu uczestnikowi obrotu gospodarczego, który ten wzorzec przygotował lub na zlecenie którego go opracowano nie ma znaczenia. Przy wykładni wzorców umowy z uwagi na ich funkcje standaryzacyjną stosuje się metodę obiektywną tj. za miarodajny uznaje się sens dostępny dla typowego adresata wzorca , w niniejszym przypadku dla odbiorcy dostarczanej energii elektrycznej (patrz SN z 19 IV 2007 r. I CSK 27/07).

Wbrew także wywodom apelacji z treści zakwestionowanego postanowienia umownego wcale nie wynika, że znajdzie ono zastosowanie tylko w sytuacji , gdy prawną podstawą przerwy lub ograniczenia w dostawie energii elektrycznej do odbiorcy jest orzeczenie sądu lub decyzja odpowiedniego organu oraz gdy to orzeczenie lub decyzja jest nakierowane na wprowadzenie przerwy lub ograniczenia w dostarczaniu energii elektrycznej. „Spowodowanie” przerwy lub ograniczenia dostarczenia energii elektrycznej decyzją lub orzeczeniem, nie oznacza bowiem, że z treści tego orzeczenia czy decyzji ma wynikać nakaz wstrzymania lub ograniczenia dostarczania energii elektrycznej.

Jak słusznie podnosił powód w odpowiedzi na apelację, słowo to wskazuje na przyczynę zdarzenia a nie na kierunkowość danego działania. „Spowodowanie” oznacza istnienie adekwatnego związku przyczynowo skutkowego w rozumieniu art. 361 par. 1 k.c. pomiędzy orzeczeniem sądu lub decyzją a przerwą czy ograniczeniem dostawy energii, który to związek nie musi mieć charakteru bezpośredniego. Jak wyraził to Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 4 IV 2012 r. I CSK 665/11 :

1. Na gruncie art. 361 § 1 k.c. obojętne jest, czy ma miejsce związek przyczynowy bezpośredni, czy pośredni oraz, czy jest to związek przyczynowy złożony, wielozłożony, z tym, że odpowiedzialność cywilną uzasadnia jedynie taki związek przyczynowy wielozłożony, w którym między poszczególnymi ogniwami zachodzi normalna zależność przyczynowa, a więc każde ogniwo tego związku podlega ocenie z punktu widzenia przyczynowości adekwatnej. Związek przyczynowy może więc występować jako normalny również wtedy, gdy pewne zdarzenie stworzyło warunki powstania innych zdarzeń, z których dopiero ostatnie stało się bezpośrednią przyczyną szkody.

2. Koncepcja adekwatnego związku przyczynowego zakłada, że określona szkoda może być skutkiem wielu zdarzeń oraz, że normalne następstwa badanej przyczyny mogą być zarówno bezpośrednie jak i pośrednie i pozostawać w relacjach wielozłożonych, a w takiej sytuacji ocenie z punktu widzenia kryterium normalności podlega zależność wielu czynników kauzalnych w ich wzajemnych powiązaniach, zaś ustalenie, że zachodzi normalny

związek przyczynowy wymaga zbadania, czy gdyby dane zdarzenie nie wystąpiło, powstałby określony skutek (warunek *conditio sine qua non*) oraz, czy pojawienie się przyczyny badanego rodzaju zwiększa prawdopodobieństwo wystąpienia rozpatrywanego skutku, poprzez jej współistnienie i współdziałanie z innymi czynnikami. Jeżeli odpowiedź na te pytania okaże się twierdząca, będzie to równoznaczne z wystąpieniem normalnego związku przyczynowego.” Dodać należy, iż w celu usunięcia jakichkolwiek wątpliwości interpretacyjnych postanowienia § 8 ust 4 wzorca umowy wystarczyłoby zmienić użyte w nim określenie przerw i ograniczeń „spowodowanych prawomocnym orzeczeniem sądu albo decyzji ...” przykładowo na przerw i ograniczeń „wynikających z prawomocnego orzeczenia sądu lub decyzji ...” czy też na „ nakazanych prawomocnym orzeczeniem sądu lub decyzji”.

Całkowicie niezrozumiałe są wywody apelacji wyprowadzające z użytego w omawianym postanowieniu wzorca umowy określenia „ dostarczać” wniosek , iż decyzje i orzeczenia o jakich także jest tam mowa zawężone są do decyzji i orzeczeń , których celem jest zaprzestanie lub zredukowanie zasilania w energię elektryczną. Po pierwsze w § 8 ust 4 nie użyto określenia „ dostarczać”, tylko jest mowa o „odpowiedzialności za skutki przerw i ograniczeń w dostarczaniu energii elektrycznej” , które ni jak nie można odnosić do przedmiotu wymienionych w dalszej części postanowienia orzeczeń lub decyzji.

Dalsze uzasadnienie pierwszego zarzutu apelacyjnego opiera się na błędnym jak wykazano założeniu, iż przerwy lub ograniczenia w dostawie energii elektrycznej mają zostać nakazane orzeczeniem sądu lub decyzją administracyjną, w związku z czym nie istnieje potrzeba odnoszenia się do nich.

Wykorzystując jednak tą błędną argumentację podkreślić należy, iż sam fakt, że w obecnym stanie prawnym możliwość umieszczenia w sentencji orzeczenia sądowego lub decyzji postanowienia nakazującego przerwy lub ograniczenie w dostarczaniu energii elektrycznej sprowadza się tylko do jednego przypadku, uregulowanego w art. 21 ust 1 pkt 1, 2 i 4 ustawy z dnia 18 IV 2002 r. o stanie kłęski żywiolowej (Dz.U. 2002.62.558) wskazuje , że w zakwestionowanym postanowieniu umownym nie chodzi tylko o takie sytuacje, gdyż wówczas wystarczyło się wprost odwołać się do powyższego przepisu.

Nie sposób jest się ponadto zgodzić z pozwanym, że istnieje w aktualnym stanie prawnym możliwość wydania w procesie cywilnym wyroku nakazującego dostawcy energii elektrycznej wstrzymanie lub ograniczenie dostarczania tej energii do określonego obiektu. Podany w uzasadnieniu apelacji przykład odnoszący się do braku tytułu prawnego odbiorcy do zajmowania takiego obiektu nie uzasadnia takiego rozstrzygnięcia.

Błędne są także zarzuty apelującego, że SOKiK dokonał błędnej wykładni art. 385^(2) pkt 2 k.c. przyjmując, że postanowienie umowne ograniczającego w jakimkolwiek stopniu a nie stopniu istotnym odpowiedzialność przedsiębiorcy wobec konsumenta uzasadnia uznanie tego postanowienia za klauzulę niedozwoloną. Rozważanie powyższe nie przystoi do okoliczności sprawy, gdyż § 8 ust 4 umowy o świadczenie usług dystrybucji energii elektrycznej jest abuzywny z tego względu, iż w ogóle wyłącza a nie ogranicza odpowiedzialność pozwanego za skutki przerw i ograniczeń w dostarczaniu energii elektrycznej spowodowanych prawomocnym orzeczeniem sądu lub decyzją organu władzy lub administracji rządowej (samorządowej) , gdy orzeczenie to lub decyzja wydana została na skutek okoliczności obciążających pozwanego.

Ustosunkowując się do drugiego zarzutu apelacyjnego i podsumowując jednocześnie dotychczasowe rozważania stwierdzić należy, iż zakwestionowane postanowienie umowne jest klauzulą abuzywną gdyż stawia konsumenta, kontrahenta pozwanego w gorszej sytuacji od tej jaka wynika z przepisów ogólnych, gdyż może wyłączyć odpowiedzialność pozwanego za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania w szerszym zakresie niż wynika to z art. 471 k.c. w zw.z art. 474 k.c. . Oceny powyższej nie zmienia fakt, iż SOKiK niezasadnie uznał, że pozwany powyższym wzorcem narusza zasadę odpowiedzialności dostawcy energii elektrycznej wyrażoną w §41 i 42 rozporządzenia Ministra Gospodarki z 18 VIII 2011 r. w sprawie szczegółowych zasad kształtowania i kalkulacji taryf oraz rozliczeń w obrocie energią elektryczną (Dz.U. 2011.189.1126). Paragraf 42 rozporządzenia w ogóle bowiem nie odnosi się do sytuacji opisanych w § 8 ust 4 badanego wzorca umowy (przerw i ograniczeń w dostawie energii elektrycznej) , zaś §41 nie wprowadza jakiegokolwiek odmiennej niż powoływany już art. 471 k.c.

zasady odpowiedzialności odszkodowawczej dostawcy energii elektrycznej . Kwestia wysokości należnego odbiorcy odszkodowania czy też rozkładu ciężaru dowodzenia, o której wspominał sąd I instancji w swoim uzasadnieniu, nie jest przedmiotem zakwestionowanego postanowienia umownego.

2.Przechodząc do zarzutów apelacyjnych odnoszących się do rozstrzygnięcia w przedmiocie uznania za niedozwolone postanowienia § 11 ust 2 tego samego wzorca umowy o treści : „umowa może być rozwiązana przez (...) z zachowaniem 1-miesięcznego terminu wypowiedzenia w przypadku niewykonania lub nienależytego wykonania umowy przez odbiorcę (...)”, to podzielić należy stanowisko sądu I instancji, iż kształtuje ono prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, ponieważ daje pozwanemu prawo zakończenia umowy w drodze jej wypowiedzenia także w sytuacji gdy niewykonanie lub nienależyte wykonanie przez konsumenta obowiązków umownych jest następstwem okoliczności za które nie ponosi on jakiegokolwiek odpowiedzialności.

Stanowisko pozwanego , iż jego prawo do wypowiedzenia umowy dostarczania energii elektrycznej odbiorcy, wynikające z powyższego postanowienia zostało w porównaniu do uregulowań ogólnych kodeksu cywilnego zawężone na korzyść konsumenta a nie rozszerzone , nie uwzględnia przepisów prawa energetycznego nakładającego na przedsiębiorstwo energetyczne wręcz obowiązek zapewnienia wszystkim odbiorcom, na zasadzie równoprawnego traktowania, świadczenie usług dystrybucji energii, na zasadach i w zakresie określonym w ustawie (art. 4 ust 2 , art. 4 j, w zw. z art. 22 ust 1 ustawy zmieniającej ustawę prawo energetyczne oraz ustawę prawo ochrony środowiska z 4 III 2005 r. Dz.U. 2005.62.552) jak i obowiązek wskazania przyczyn ewentualnego wypowiedzenia umowy (art. 5 ust 2 pkt 2 p.e.). Oczywiście w takiej sytuacji jest, iż uprawnienie przedsiębiorcy energetycznego wynikające z art. 365¹ k.c. ulega w tym przypadku ograniczeniu, nie może występować w każdej sytuacji, według uznania przedsiębiorstwa, tylko może nastąpić z przyczyn uzasadnionych, jeżeli leżących po stronie odbiorcy, to wywołanych okolicznościami za które ponosi on odpowiedzialność. Przeciwnie rozwiązanie czyniłoby obowiązek zawarcia umowy o świadczenie usług dystrybucji energii elektrycznej iluzorycznym, skoro można byłoby następnego dnia po zawarciu umowy wypowiedzieć ją z przyczyn całkowicie dowolnych. Jak słusznie oczywiście podnosi pozwany nie można od niego oczekiwać, aby tkwił on w stosunku zobowiązaniowym pomimo tego, że jego kontrahent okazał się w kwestii realizacji obowiązków umownych nierzetelny. Problem polega jednak na tym, że zgodnie z zapisem § 11 ust 2 wzorca umowy pozwany zastrzegł sobie prawo do wypowiedzenia umowy świadczenia usług dystrybucji energii elektrycznej także w sytuacji, kiedy niewykonanie przez konsumenta obowiązków umownych lub nienależyte ich wykonanie jest wynikiem okoliczności od konsumenta niezależnych. Takie ukształtowanie sytuacji konsumenta jako strony umowy o świadczenie usług w szczególności w kontekście obowiązku przedsiębiorstwa energetycznego zapewnienia odbiorcom energii elektrycznej świadczenia usługi dystrybucji tej energii jest ewidentnie sprzeczne z dobrymi obyczajami, narusza zasadę uczciwości kupieckiej , obciąża słabszą stronę stosunku umownego negatywnymi dla niej konsekwencjami okoliczności przez nią niezawinionych.

Poza tym sprzeczne z dobrym obyczajem jest także takie określenie przyczyn wypowiedzenia umowy, które stwarza po silniejszej stronie stosunku zobowiązaniowego możliwość zakończenia umowy nawet z mało istotnego powodu, a taka sytuacja ma miejsce w przypadku postanowienia z § 11 ust 2 wzorca umowy. Niewykonanie lub nienależyte wykonanie umowy jest bowiem pojęciem na tyle pojemnym, że każde nawet najmniejsze i nieistotne z punktu widzenia praw i obowiązków drugiej strony umowy zachowanie odbiorcy, może stać się przyczyną rozwiązania umowy. Nie ma przy tym racji apelujący twierdząc, że skoro w tym samym wzorcu umowy został określony zamknięty katalog obowiązków spoczywających na odbiorcy energii elektrycznej (§ 4 ust 2 pkt 2.1 – 2.9), to w sposób jednoznaczny świadczy o tym, że ma on prawo wypowiedzenia umowy tylko w przypadku niedopełnienia przez konsumenta tychże konkretnych obowiązków. Gdyby w istocie tak było, wystarczyłoby odwołać się w omawianym § 11 ust 2 wzorca umowy do tychże postanowień, a nie wprowadzać ogólne pojęcie – niewykonania lub nienależytego wykonania umowy. Rację tylko o tyle należy przyznać apelującemu, że omawiane postanowienie umowne nie odpowiada przykładowi klauzuli abuzywnej z art. 385³ pkt 9 k.c., gdyż nie przyznaje pozwanemu prawa do wiążącej interpretacji umowy. Konsument może skutecznie zakwestionować dokonane przez przedsiębiorcę wypowiedzenie. Określenie niewykonania lub nienależytego wykonania umowy nie zostało przyznane wyłącznie przedsiębiorstwu energetycznemu.

Niezasadnie natomiast pozwany podpira swoje stanowisko argumentacją , że w kwestii rozwiązania umowy nie została zachowana symetria z korzyścią dla odbiorcy, bowiem zgodnie z ust. 1 §11 wzorca umowy , umowa może być rozwiązana przez odbiorcę w każdym czasie , bez podania przyczyny. Powyższy brak symetrii uprawnień stron do wypowiedzenia umowy świadczenia usług dystrybucji energii elektrycznej, wynika bowiem z postanowień prawa energetycznego – wspomnianego art. 5 ust 2 pkt 2 i art. 4 j ust 1 i 4 .

3. Ostatnie postanowienie umowne objęte zaskarżonym rozstrzygnięciem SOKiK zawarte jest w innym wzorcu umowy o nazwie „ Umowa o przyłączenie do sieci Przedsiębiorstwa (...) i stanowi, że : „Strony zastrzegają sobie prawo renegotjowania terminu realizacji przedmiotu Umowy w przypadku, gdy warunki atmosferyczne lub inne wymienione w § 9 ust. 6 przyczyny uniemożliwiają prowadzenie robót”.

Zgodzić się należy ze stanowiskiem Prezesa UOKiK , iż wbrew literalnemu brzmieniu postanowienia mówiącego o tym, że „Strony zastrzegają sobie prawo renegotjowania terminu realizacji przedmiotu umowy..” , de facto jest to zastrzeżenie uprawnienia przysługującego tylko przedsiębiorstwu energetycznemu , gdyż tylko ono może być zainteresowane przesunięciem terminu wykonania przyłącza. Nielogicznym byłoby uznanie, że powyższy zapis uczyniony jest w interesie konsumenta , skoro może on rodzić dla konsumenta tylko niekorzystne skutki w postaci wydłużenia terminu realizacji zawartej przez niego umowy. Jak słusznie także podnosiła strona powodowa w odpowiedzi na apelację, przyznanemu w/w zapisem umownym uprawnieniu pozwanego do renegotjowania terminu realizacji przedmiotu umowy, odpowiada obowiązek konsumenta nie tylko przystąpienia do tych renegotjacji, ale także wypracowania w tym zakresie stosownego porozumienia, z tym, że obowiązek ten istnieje tylko wówczas gdy z uwagi na warunki atmosferyczne lub siłę wyższą pozwany w istocie nie mógł realizować objętych umową robót. Rolą zatem pozwanego w ramach prowadzonych renegotjacji będzie wykazanie, że objęte zakwestionowanym postanowieniem umownym warunki, uprawniające go do żądania przesunięcia terminu wykonania umowy w istocie zaistniały. Wbrew przy tym stanowisku powoda i SOKiK przedmiotowe postanowienie nie przyznaje przedsiębiorstwu energetycznemu prawa do wiążącej interpretacji umowy. Z zapisu tego nie wynika, żeby w tym zakresie prawo konsumenta zostało ograniczone i nie miał on możliwości skutecznego zakwestionowania podawanej przez pozwanego przyczyny przesunięcia umownego terminu realizacji robót , a w konsekwencji aby nie miał możliwości odstąpienia od renegotjacji i od zawarcia porozumienia.

W ocenie Sądu Apelacyjnego sama treść § 3 ust 4 wzorca umowy nie jest w abuzywna, wskazuje ona w sposób wystarczający sytuacje, w których pozwany ma prawo żądania renegotjacji warunków umowy, w zakresie dotyczącym terminu, a mianowicie ograniczając je do tych tylko warunków atmosferycznych (lub zdefiniowanej w § 9 ust 6 wzorca umowy siły wyższej) , które uniemożliwiają prowadzenie robót tzn. uniemożliwiają ich wykonanie w sposób prawidłowy i bezpieczny. Nie sposób jest bowiem wymagać nawet od profesjonalnego podmiotu gospodarczego jakim jest pozwany , aby przedstawił zamknięty, wyczerpujący katalog warunków atmosferycznych, w których nie będzie w stanie realizować umowy, gdyż wszystkich tego typu sytuacji nie da się przewidzieć, mogą być one przykładowo wynikiem nie tylko jednego czynnika pogodowego, ale np. stanowić wypadkową kilku warunków atmosferycznych.

Wynikający z zakwestionowanego postanowienia umownego obowiązek konsumenta renegotjowania warunków umowy , zdaniem Sądu Apelacyjnego nie kształtuje jego obowiązku w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami , w szczególności wbrew stanowisku SOKiK nie pozbawia go ani prawa do odszkodowania ani też prawa do odstąpienia od umowy . W sytuacji bowiem gdy w istocie jak postanowienie to wskazuje , okoliczności niezależne od przedsiębiorstwa energetycznego w postaci siły wyższej czy też warunków atmosferycznych uniemożliwiają temu przedsiębiorstwu prowadzenie robót, konsumentowi nie będzie przysługiwało zgodnie z art. 471 k.c. (także w związku z art. 474 k.c.) oraz 476 k.c. i 477 k.c. prawo domagania się odszkodowania czy też jednostronnego zakończenia stosunku zobowiązaniowego (art. 491 k.c.).

Nie jest tym bardziej sprzeczne z dobrymi obyczajami nałożenie na konsumenta obowiązku renegotjowania terminu realizacji umowy, w sytuacji gdy termin ten jest niemożliwy do zachowania z przyczyn całkowicie niezależnych od drugiej strony umowy i wyjątkowych.

Natomiast okoliczności, na które powołuje się Prezes UOKiK w odpowiedzi na apelację, iż pozwany zakwestionowane postanowienie umowne będzie starał się wykorzystywać w celu sterowania terminem wykonania przedmiotu umowy by uniknąć odpowiedzialności np. za swoje zaniedbania lub błędy, dotyczy już kwestii wykonywania umowy, które konsument będzie miał prawo zakwestionować odwołując się właśnie do literalnego brzmienia zakwestionowanego postanowienia wzorca umowy.

Z powyższym przyczyn Sąd Apelacyjny uznał wniesioną w tym zakresie apelację za zasadną, na skutek czego na podstawie art. 386§ 1 k.p.c. zmienił częściowo zaskarżony wyrok poprzez oddalenie powództwa dotyczącego § 3 ust 4 wzorca umowy „Umowa o przyłączenie do sieci Przedsiębiorstwa (...)”. W pozostałym zakresie apelacja jako niezasadna z mocy art. 385 k.p.c. została oddalona.

Konsekwencją częściowej zmiany rozstrzygnięcia sądu I instancji była zmiana orzeczenia o kosztach procesu, które z mocy art. 100 k.p.c. zostały rozliczone w proporcji 2/3 do 1/3.

Na tej samej zasadzie rozstrzygnięto o kosztach postępowania apelacyjnego, które po stronie powoda wyniosły 270 zł, zaś po stronie pozwanej 870 zł. 2/3 z 270 stanowiło 180 zł i 1/3 z 870 to 290 zł, po wzajemnej kompensacji zasądzono 110 zł na rzecz apelującego.